

ВІДГУК

офіційного опонентапрокандидатську дисертацію
Вуек Ольги Євгенівни
«Засоби вербалізації екзистенційних феноменів
у англomовній ірландській поезії ХХ століття:
лінгвокультурний аспект»,

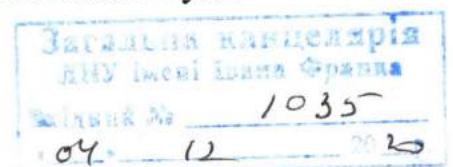
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

Дослідницьку увагу пані Ольги зосереджено на особливостях вербалізації екзистенційних феноменів в ірландській лінгвокультурі, адже екзистенція як переживання індивідом певного «проєкту» духовного життя оперує процесами творчої включеності особи в буття на засадах усвідомлюваної свободи.

Аналізуючи сучасний стан філософської думки, спостерігаємо, що в існуючих концепціях знайшли своє специфічне відображення, насамперед, суперечності нинішніх суспільств, а також об'єктивні тенденції розвитку сучасного світу в цілому у динаміці кореляцій між різними його царинами. Сучасна наукова парадигма, безумовно, передбачає врахування та поєднання інформації як з мовних, так і міжмовних джерел, що дає змогу системно пояснити особливості взаємодії феноменологічного, культурного та мовного вимірів репрезентації буттєвого досвіду як усього людства, так і певної лінгвоспільноти зокрема.

За К. Ясперсом, людина як суспільна істота знаходиться у центрі конфлікту між спадковою схильністю і вимогами навколишнього середовища, між внутрішнім, суб'єктивним і зовнішнім, об'єктивним світом, між індивідуальністю і колективною волею.

Необхідність усвідомлення нерозривності свідомості і людського буття, особистості і предметного світу, психофізичної природи, соціуму, духовної культури, що згодом трансформувалась у теорію екзистенціалізму (С. К'єркегор, Е. Гуссерль, К. Ясперс), та потреба розробки основних критеріїв аналізу моделей мовної культурно-специфічної поведінки людини переконують **вактуальності** та своєчасності наукової розвідки Ольги Євгенівни Вуек.



Пропонована наукова праця є комплексним міждисциплінарним дослідженням екзистенційних феноменів, які формують когнітивний базис етноспецифічної категоризації дійсності ірландців. Дослідження мовних засобів як креативного коду, дотичного до формування картини світу на основі буттєвого досвіду лінгвоспільноти та виявлення лінгвокультурних особливостей номінацій екзистенційних феноменів в англійськомовних текстах ірландських поетів ХХ століття мало б сприяти об'єктивності розуміння загальних процесів етноспецифічної категоризації світу. Саме таку подвійну мету ставить перед собою О.Є. Вуек, послідовно реалізуючи її у трьох розділах кандидатської дисертації.

Принагідно зазначимо, що авторка не зовсім коректно формулює мету дослідження, яку виражає через поняття «аналізу» («мета дослідження полягає у здійсненні багатоаспектного аналізу засобів англійської мови...»), адже аналіз, як відомо, є методом. Відповідно до мети сформульовано низку конкретних завдань, кожне з яких отримало висвітлення у відповідних (під)розділах наукової праці. Серед них особливого значення, на наш погляд, набувають: розпрацювання методики аналізу засобів вербалізації екзистенційних феноменів в англійськомовних ірландських поетичних текстах ХХ століття; аналіз цих феноменів в аспекті міжсистемних інформаційних взаємодій та у національно-специфічному контексті.

Зазначимо, що чітка кореляція змісту основних частин з метою й завданнями дослідження забезпечують вичерпну повноту викладу теоретичних положень і достовірність результатів практичного розділу дисертації.

За **об'єкт** дослідження встановлено мовні одиниці на позначення екзистенційних феноменів у заявленому матеріалі. **Предметом** наукового пошуку є лінгвокультурні та лінгвокогнітивні особливості мовних засобів репрезентації цих феноменів в англійськомовній ірландській поезії минулого століття, що цілком і повністю корелює з назвою роботи.

Об'єктивність висновків, яких дійшла авторка, та переконливість її міркувань забезпечені солідною вибіркою лінгвістичного **матеріалу**, а саме

текстів англійськомовних ірландських віршованих творів ХХ століття, з яких було виокремлено 2533 номінативні одиниці на позначення екзистенційних аксіологічних феноменів, що становлять підґрунтя для категоризації дійсності.

На наше переконання, доречно було б конкретніше зазначити обсяг досліджуваного матеріалу. Окрім того, звертаючись до текстових ілюстрацій, варто було би послуговуватися терміном «англійськомовний» замість «англомовний», адже йдеться про, власне, вербалізований текст, що є матеріалом дослідження та джерелом функціонування екзистенційних феноменів, які утворюють каркас культурно-історичного контексту та мовного коду населення Ірландії ХХ століття.

До беззаперечних здобутків дисертантки слід віднести міждисциплінарний характер дослідження, що дозволило пані Ользі використати інструментарій точних, гуманітарних та природничих наук із залученням принципів інтеграції та природності. Послуговуючись **методами** когнітивної лінгвістики, лінгвосеміотики та лінгвокультурології у поєднанні зі здобутками філософії та нейрофізіології, дисертантці вдалося дослідити екзистенційні феномени як універсалії буття, створити їх типологію, виявити нейрофізіологічні основи екзистенційних феноменів, пояснити специфіку номінацій інверсійних процесів, що засвідчило динамічні зміни структури концептуальної картини світу англомовної ірландської спільноти та кризу її ідентичності.

З іншого боку, не цілком зрозумілим видається застосування «комплексу методів — триангуляції» саме у лінгвістичному дослідженні. Імовірно, авторка мала на меті застосування методу триангуляції задля дослідження структурно-системного характеру номінативного простору «екзистенційні феномени», що зважаючи на соціокультурний аспект та інтерактивність будь-якої мовної системи, вочевидь, може бути розглянутий як система відкрита та динамічна. Дослідження ядерних та периферійних зон цього утворення дозволить пояснити механізми функціонування такої структури у феноменологічному та культурному вимірі. У будь-якому випадку, застосування методу триангуляції як

методу декомпозиції, або ж як засобу елементного моделювання номінативного простору у процесі дослідження екзистенційних феноменів вимагає додаткового пояснення.

Наукову новизну дисертації визначає з'ясування дисертанткою природи екзистенційних феноменів у мовному та позамовному вимірах; встановлення форм та моделей концептуалізації фрагментів досвіду, підґрунтям яких є нейрофізіологічна структура свідомості.

До особливих здобутків авторки слід віднести визначення й застосування інструментарію формування лінгвокультурно конструйованих концептуалізацій, а також встановлення особливостей вербалізації інверсивних процесів у поетичних текстах англomовних ірландських авторів ХХ століття, що в черговий раз доводить факт детермінованості мовної системи її семіологічною та інтерактивною функціями.

Дослідження пані Ольги є **теоретично значущим** і може вважатися внеском у теорію номінації, когнітивну семіотику та когнітивну поетику. Теоретичне підґрунтя дисертації та запропонована у ній методика аналізу мовного матеріалу можуть бути задіяні у подальших теоретичних розробках із вивчення механізмів категоризації, концептуалізації та омовлення фрагментів досвіду окремої культурної спільноти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначає можливість використання йогоосновних тверджень у впровадженні спецкурсів із когнітивної лінгвістики, а саме когнітивної поетики. Результати дослідження можуть прислужитися як теоретико-методологічне підґрунтя та ілюстративний матеріал під час викладання курсів із загального мовознавства та лексикології, а також можуть бути корисними для проведення семінарів з когнітивної семантики та лінгвокультурології, підготовки навчальних посібників із теоретичних та практичних курсів сучасної когнітивної лінгвістики.

Основний зміст дисертації викладено у 14 одноосібних **публікаціях** авторки, у тому числі, 7 публікацій у фахових виданнях України та, відповідно, 7, які свідчать про належну апробацію матеріалів дослідження на

всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Принагідно зазначимо, що доречно було б вказати кількість фахових видань, які належать до міжнародних наукометричних баз. Окрім того, зважаючи на обсяг опрацьованого матеріалу, новизну запропонованих результатів дослідження та винятково міждисциплінарний характер наукової праці, хотілося б побачити висвітлення цих положень й у іноземних фахових виданнях.

За **структурую** робота відповідає усім необхідним вимогам. Вона складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків зі схемами та термінологічним словником. Хоча, необхідність внесення термінологічного словника у структурну частину «Додатки» є суперечливою, оскільки сутність основних термінів була пояснена дисертанткою у тексті наукової праці («екзистенційні феномени», «концептуальна метафора», «концептуальна картина світу»), а переважна частина інших є цілком зрозумілими для широкого наукового загалу («категоризація», «культура», «символ», «фрейм», «суб'єкт досвіду»).

Окрім того, на наше глибоке переконання, зважаючи на ґрунтовну теоретико-методологічну базу (с. 18–20, с. 22–23), потужний інструментарій та різноманітність використаних методів дослідження (с. 23, с. 76–79), а також обсяг досліджуваного матеріалу, варто було б виокремити методологічний розділ наукової праці задля чіткішого структурування та, подекуди, уточнення поняттєвого апарату, якісного засвоєння методологічних засад наукового пошуку.

Перший розділ дослідження є традиційно теоретичним, в ньому розглянуто основні наукові підходи до висвітлення засад дослідження екзистенційних феноменів в англійській ірландській поезії ХХ століття. Значну увагу приділено визначенню параметрів функціонування екзистенційних феноменів у смисловому просторі ірландської англійськомовної поезії та їх місця у теорії систем. Цікавими є міркування авторки щодо селективності людини у виборі життєвого досвіду та позицій буттєвості (с. 29), проектування

параметрів універсальності (с. 36), процесу взаємодії трьох вимірів, який можна ототожнити з культурою (с. 71). Аналітичний та практичний розділи дослідження пов'язані безпосередньо з аналізом номінативного простору «екзистенційні феномени», визначенням структурних та функціонально-семантичних характеристик цього номінативного простору, а також з'ясуванням етноспецифіки розгортання концептуальних мереж у межах трансформацій феноменів дійсності у поетичний мовний код текстів ірландських авторів минулого століття.

Список наукових джерел містить 490 позицій, з яких, до честі дисертантки, 370 іноземними мовами. До цього списку увійшли роботи як провідних фахівців із досліджуваної проблематики, так і розвідки молодих українських та зарубіжних учених.

Відзначаючи теоретичну вагомість і практичну цінність роботи, звернемо увагу на окремі положення, які спонукають до дискусії або ж не видаються беззаперечними. Висловлені нижче, а також вище у тексті відгуку зауваження, питання й міркування щодо деяких дискусійних моментів жодним чином не применшують значення роботи й внесок дисертантки у царину когнітивної лінгвістики.

1. Міждисциплінарний і, почасти, поліпарадигматичний характер дослідження (адже авторка доволі вдало поєднує лінгвокультурогічний та антропоцентричний підхід з системно-структурним та функціональним), безумовно, демонструє високу лінгвістичну обізнаність Ольги Євгенівни щодо новітніх підходів наукового пошуку. Водночас, вживання та, іноді навіть, переобтяження термінологічного апарату частково ускладнює сприйняття та відволікає від логіки дослідницького задуму, що має на меті доведення наукової гіпотези. Прикладом таких «девіацій» може слугувати вживання філософських, психологічних та, власне, фізико-математичних термінів, як-от «іпостась» (с. 21), «ентропія соціальної системи» (с. 217), «підкоркова афективна система» (с. 49), «флуктуація» (с. 138), а також залучення амбівалентних, з позицій

лінгвістики, теорій: теорія гравітації Ейнштейна-Мінковського (с. 164), гіпотеза Панкsepпа-Якобсона (с. 51).

2. Звертаючись до матеріалу дослідження, зауважимо, що дисертантка потрактовує поетичний текст як один з механізмів збереження культурної спадщини та особливу форму лінгвістичного коду, декодування якого дозволить відтворити картину світу англомовної ірландської спільноти (с. 72). Вочевидь, йдеться про мовний код як «контейнер» конденсованого екзистенційно значущого досвіду. У зв'язку з цим, постає питання: чи досліджувала пані Ольга субкоди ірландської культури, адже ірландська мова як «спадкоємиця» гельської мови — єдина мова з втраченим кодом, що має офіційний статус. Тобто спостерігаємо ситуацію, коли текст «переживає» код. Омовлення життєвого досвіду, що базується на ментальних операціях, маніфестоване й у прозових творах, а інтенція автора також полягає у прагненні здійснити естетичний вплив та викликати емоційне переживання, задіюючи приховані когнітивні механізми. То ж чи дійсно саме поезія володіє тією феноменологічною здатністю до емергентності нових структур?

3. Хотілося б отримати пояснення щодо авторського тлумачення деяких прикладів ілюстративного матеріалу, а саме на с. 90 авторка наводить приклади номінацій історичних подій, що мали місце на території Ірландії. Якщо стосовно ілюстрацій “*when the crop had failed twice*”, “*Great Hunger*” та “*Munich brother*” інтерпретація зрозуміла, то такі текстові репрезентації, як “*the eerie beat // of Madness*”, “*the scatt'ring of the dearth*”, “*the second winter of their ordeal*” вимагають додаткової експлікації. Окрім того, на наш погляд, суперечливими є приклади номінацій екзистенційного феномену **простір** на позначення характерної для Ірландії флори та фауни (с. 89), адже більшість з них можуть вказувати на фізичне та природне наповнення простору будь-якої іншої країни: e.g. “*habits of those acres*”, “*fields with bleached white*”, “*barre valleys*”, “*the calves*”, “*goldfinches*”, “*a foal-mare*”.

4. У своєму дослідженні дисертантка почасти апелює до історичної спадщини Ірландії, згадуючи події XIX століття, які мали вплив на світогляд

етнічних ірландців (с. 99), застосовує методику етимологічного аналізу для з'ясування походження номінацій окремих екзистенційних феноменів (с. 141–170). Чи не стало б обрання іншого історичного періоду більш продуктивним та пізнавальним задля окреслення національно-специфічного контексту існування екзистенційних феноменів у поетичному просторі ірландців, наприклад, на зламі століть? Чи саме дослідження у межах ХХ століття надало змогу виявити поступальний характер розвитку мовної системи, що є когнітивно та соціокультурно обґрунтованим?

Зауважимо, що дослідження О.Є. Вуек не позбавлене русизмів (с. 30, 33, 40, 41, 50, 64, 77, 105, 129) і технічних огріхів (с. 85, 88, 100, 191, невідповідність сторінок, вказаних у ЗМІСТІ, фактичним сторінкам), але ця критична частина стосується окремих аспектів роботи, уточнення яких надасть дисертації ще більшої наукової естетики.

У будь-якому разі наголошуємо на позитивній оцінці ґрунтовного, новаторського, самостійного й завершеного дослідження О.Є. Вуек. Наявність критичних зауважень доводить складність екзистенційного феномена як об'єкта дослідження не лише у лінгвістичному, а й у філософському, соціально-культурному, психологічному аспектах. Узагальнення і висновки, яких дійшла авторка, переконливо засвідчують глибину аналізу, аргументованість і достовірність отриманих результатів.

Обраний пані Ольгою напрям може вважатися **перспективним** з точки зору проведення подальших досліджень, зокрема таких, що стосуються мовної репрезентації буттєвого досвіду у різних типах дискурсу.

Аналіз змісту дисертаційної роботи, автореферату, опублікованих праць дисертантки дає підставу зробити такий висновок: дисертаційна робота **Вуек Ольги Євгенівни** «Засоби вербалізації екзистенційних феноменів у англійській ірландській поезії ХХ століття: лінгвокультурний аспект», подана на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук, є оригінальним завершеним дослідженням, яке за змістом та оформленням відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому постановою

Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567 зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015 року та №1159 від 30.12.2015 року, №567 від 27.07.2016 року, №943 від 20.11.2019 року, №607 від 15.07.2020 року, а її авторка **Вуек Ольга Євгенівна** — заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської і німецької філології

та перекладу імені професора І.В. Корунця

Київського національного

лінгвістичного університету

*Власноручний підпис секретарки
Секретарка вченої ради КНЛУ*



О.Б. Галич

Г.І. Миса

